

ŻUKOWSKI W. & JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce. – W: W. ŻUKOWSKI & B. JACKOWIAK (red.), *Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski*. Pr. Zakł. Takson. Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu 3: 9–96. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

PIOTR TUKAŁŁO, JULITA MINASIEWICZ, *Uniwersytet Gdański, Instytut Biologii, Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody, al. Legionów 9, PL-80-441 Gdańsk, Polska; e-mail: piotr@tukallo.info, e-mail: biojm@univ.gda.pl*

Przyjęto do druku: 03.03.2008 r.

Nowe stanowisko *Radiola linoides* (Linaceae) na Śląsku Opolskim

Radiola linoides Roth (lenek stoziarn) jest drobnym terofitem, zasiedlającym wilgotne, muliste i piaszczyste siedliska. Występuje na polach, ścierniskach, przydrożach, brzegach stawów i ich dnach po spuszczeniu wody (PAWŁOWSKA 1959). Rośnie na glebach kwaśnych, ubogich w substancje pokarmowe, w zbiorowiskach ze związku *Radiolion linoidis* (jako gatunek charakterystyczny związku) (MATUSZKIEWICZ 2001).

Ogólne rozmieszczenie gatunku podali MEUSEL i in. (1978) oraz HULTÉN i FRIES (1986).

W Polsce stanowiska lenka grupują się głównie w północnej, środkowo-wschodniej i środkowo-południowej części, a rozproszone stanowiska zajmują większą, pozostałą część kraju (POPIELA 1999; ZAJĄC & ZAJĄC 2001).

W województwie opolskim *Radiola linoides* notowany był na 10 stanowiskach. Na terenie Równiny Opolskiej wykazywany był z Suchego Boru i Szczedrzyka (*leg. Bia-lucha* 1937, 1942 – cyt. za NOWAK & NOWAK 2005). Pozostałe stanowiska rejestrowano w mezoregionach Kotlina Raciborska i Równina Niemodlińska w miejscowościach: Koźle, Prószków (FIEK 1881; SCHUBE 1903), Niemodlin (FIEK 1881), Dębina (SCHUBE 1906), Chrzelice, Ścigów, Korfantów (SCHUBE 1907) i Większyce (SCHUBE 1925). W związku z faktem, że ostatnie notowanie lenka pochodziło z okresu II wojny światowej, w ostatnich latach gatunek ten uważany był za wymarły na Śląsku Opolskim (ANIOL-KWIATKOWSKA & NOWAK 2002; NOWAK i in. 2003).

Przyczyn zanikania gatunku należy szukać przede wszystkim w zmianach zachodzących w siedliskach pod wpływem wzmożonej działalności człowieka, do których zaliczyć można np. prowadzenie melioracji rolnych, a zwłaszcza odwadnianie pól i związany z tym spadek poziomu wód gruntowych, odkwaszanie gleb przez wapnowanie, przenawożenie piaszczystych pól, czy nawożenie stawów.

Pomimo uznania *Radiola linoides* za gatunek wymarły lub prawdopodobnie wymarły na Śląsku Opolskim kontynuowano penetrację typowych dla niego siedlisk. W 2006 r. odnaleziono kilkanaście osobników lenka, rosnących w brzdach pasów przeciwpożarowych oraz w brzdach uprawy leśnej w środku kompleksu leśnego na południe od Chudoby w gminie Lasowice Wielkie (kwadrat ATPOL: CE77). Stosunki florystyczne zbiorowiska, w którym zanotowano lenka stoziarna przedstawia poniższe zestawienie:

Data: 16.07.2006; wysokość: 199 m n.p.m.; powierzchnia: 2 m²; pokrycie warstwy c – 45%; liczba gatunków – 11; *Radiola linoides* +, *Cardaminopsis arenosa* 2, *Arenaria serpyllifolia* 1, *Hypericum humifusum* 1, *Juncus bufonius* 1, *Luzula pilosa* 1, *Vaccinium myrtillus* 1, *Molinia caerulea* +, *Urtica dioica* +, *Galium aparine* +, *Polygonum lapathifolium* subsp. *pallidum* +.

Nowe stanowisko lenka stoziarna jest dowodem, że gatunek ten może znajdować dogodnie dla siebie siedliska na skrajnie antropogenicznych stanowiskach. Prawdopodobnie zresztą od wielu lat takson ten, podobnie jak większość gatunków klasy *Isoëto-Nanojuncetea*, przywiązany jest do siedlisk nienaturalnego pochodzenia, analogicznych z siedliskami brzegów Odry i jej starorzeczy sprzed uregulowania.

Summary. A new locality of *Radiola linoides* (Linaceae) in the Opole Silesia. The paper presents the new location of *Radiola linoides* Roth – a very rare and threatened species in the Opole Silesia. The new population was found in anthropogenic habitat, the anti fire furrows to the south from Chudoba in eastern part of the region.

LITERATURA

- ANIOL-KWIATKOWSKA J. & NOWAK S. 2002. Lenek stoziarn – W: A. NOWAK & K. SPAŁEK (red.), Czerwona księga roślin województwa opolskiego. Rośliny naczyniowe wymarłe, zagrożone i rzadkie, s. 61. Opol. Tow. Przyj. Nauk, Śląskie Wyd. ADAN, Opole.
- FIEK E. 1881. Flora von Schlesien, preussischen und österreichischen Antheils, enthaltend die wildwachsenden, verwilderten und angebauten Phanerogamen und Gefäss-Cryptogamen. s. 571. J. U. Kern's Verlag, Breslau.
- HULTÉN E. & FRIES M. 1986. Atlas of North European vascular plants. North of the Tropic of Cancer. **1–3**. Koeltz Scientific Books, Königstein.
- MATUSZKIEWICZ W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Vademecum Geobotanicum **3**. s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- MEUSEL H., JÄGER E., RAUSCHERT S. & WEINERT E. 1978. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. Bd. II. s. 321. G. Fischer Verl., Jena.
- NOWAK A. & NOWAK S. 2005. Katalog zielnika roślin naczyniowych Muzeum Śląska Opolskiego. Zbiory z lat 1829–1943 z terenów dzisiejszej Polski. s. 147. Drukarnia KWANT, Opole.
- NOWAK A., NOWAK S. & SPAŁEK K. 2003. Red list of vascular plants of Opole Province. – Opole Scientific Society. Nature Journal **36**: 5–20.
- PAWŁOWSKA S. 1959. *Radiola* Roth., Lenek – W: W. SZAFER & B. PAWŁOWSKI (red.), Flora Polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych **8**, s. 320–321. Instytut Botaniki Polska Akademia Nauk, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- POPIELA A. 1999. The distribution of character species of *Isoëto-Nanojuncetea* class in Poland. Part. I. *Centunculus minimus*, *Radiola linoides* and *Illecebrum verticillatum*. – Fragn. Flor. Geobot. **43**(2): 223–230.
- SCHUBE T. 1903. Die Verbreitung der Gefässpflanzen in Schlesien, preussischen und österreichischen Antheils. s. 361. Druck von R. Nischkowsky, Breslau.
- SCHUBE T. 1906. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefässpflanzenwelt im Jahre 1905. – Jahrber. Schles. Gesell. vaterl. Cultur **83**: 75–95.
- SCHUBE T. 1907. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefässpflanzenwelt im Jahre 1906. – Jahrber. Schles. Gesell. vaterl. Cultur **84**: 68–89.

SCHUBE T. 1925. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefässpflanzenwelt im Jahre 1919–1924. – Jahrber. Schles. Gesell. vaterl. Cultur **97**: 75–81.

ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

SYLWIA NOWAK i ARKADIUSZ NOWAK, *Zakład Biologii Roślin, Katedra Biosystematyki, Uniwersytet Opolski, ul. Oleska 48, PL-45-052 Opole, Polska; e-mail: snowak@uni.opole.pl, anowak@uni.opole.pl*

Przyjęto do druku: 25.02.2008 r.

Nowe stanowisko *Pedicularis sylvatica* (Scrophulariaceae) na Płaskowyżu Kolbuszowskim (SE Polska)

Pedicularis sylvatica L. (gnidosz rozesłany) jest gatunkiem półpasożytniczym, charakterystycznym dla podmokłych psiar z klasy *Nardo-Callunetea* (MATUSZKIEWICZ 2006). W Polsce południowo-wschodniej posiada zaledwie kilkanaście stanowisk (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Podobnie jak inne gnidosze, objęty jest ścisłą ochroną gatunkową (ROZPORZĄDZENIE... 2004).

Stanowiska podawane dotychczas z Płaskowyżu Kolbuszowskiego (KARCZMARZ & PACZOS 1977; DUBIEL i in. 1979; ZAJĄC & ZAJĄC 2001), z uwagi na brak nowszych opracowań florystycznych dla tego terenu, wymagają sprawdzenia.

Nowe stanowisko znajduje się na terenie miejscowości Bratkowice (ok. 10 km w kierunku NW od Rzeszowa), przy oddziale 179 leśnictwa Bugaj (Ryc. 1), w kwadracie ATPOL o boku 2 km – FF 5321. Położone jest w podmokłym miejscu, na skraju zarastającej psiary, w pobliżu rowu melioracyjnego.

W celu dokładnej charakterystyki siedliska, w miejscu gdzie gatunek występował najliczniej, wydzielono jednolity płat roślinności (ok. 100 m²) i wykonano zdjęcie fitosocjologiczne:

15.06.2007., teren płaski, gleba mułowo-murszowa, zwarcie warstwy C – 95%, D – 80%, **ChCl**. *Nardo-Callunetea*: *Pedicularis sylvatica* +2, *Nardus stricta* 3.3, *Potentilla erecta* 3.2, *Agrostis capillaris* +2, *Veronica officinalis* +1, *Luzula campestris* +1, *L. multiflora* r.1, *Carex pilulifera* +2, **ChCl**. *Molinio-Arrhenatheretea*: *Festuca pratensis* 2.2, *Juncus conglomeratus* 2.2, *Festuca rubra* 1.2, *Holcus lanatus* 1.2, *Lotus corniculatus* 1.2, *L. uliginosus* r.1, *Rumex acetosa* +1, *Lychnis flos-cuculi* r.1, *Lysimachia vulgaris* 1.2, *Dactylis glomerata* r.1, *Deschampsia caespitosa* r.2, *Climacium dendroides* +1, **ChCl**. *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*: *Viola palustris* 1.2, *Ranunculus flammula* r.1, *Carex echinata* r.1, **ChCl**. *Vaccinio-Piceetea*: *Pinus sylvestris* (C) r.1. **Inne**: *Carex ovalis* r.2, *Polytrichum commune* 3.4, *Frangula alnus* (C) r.1, *Briza media* +1, *Galium mollugo* r.1, *Carex panicea* +1.

Na stanowisku stwierdzono 18 osobników, z czego 12 w obrębie badanego płatu. Zarastanie łąki na skutek zaprzestania jej użytkowania przez *Betula pendula*, *Alnus glutinosa*, *Pinus sylvestris* i *Frangula alnus*, doprowadzić może w niedługim czasie do wyginięcia